

PM 2009:205 RIV (Dnr 001-1985/2009)

Särskilda program och behörighet till yrkesprogram (dnr U2009/5552/G)

Remiss från Utbildningsdepartementet

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande

1. Som svar på remiss av "Särskilda program och behörighet till yrkesprogram (dnr U2009/5552/G)" hänvisas till vad som sagts i denna promemoria.
2. Protokollet i detta ärende förklaras omedelbart justerat.

Föredragande borgarrådet Lotta Edholm anför följande.

Ärendet

I departementspromemorian föreslås att det för behörighet till gymnasieskolans yrkesprogram ska krävas minst godkänt betyg i svenska/svenska som andraspråk, matematik och engelska samt ytterligare fem ämnen, sammanlagt minst 80 meritpoäng. Undantag kan göras när det gäller kravet på betyg i engelska för nyligen invandrade elever och som tidigare inte haft möjlighet att studera engelska.

Individuellt program föreslås bli avskaffat. För elever som är obehöriga till nationellt program inrättas fem olika särskilda program; Preparandutbildning, Programinriktat individuellt val, Yrkesintroduktion, Individuellt alternativ och Språkinträdning.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden samt till utbildningsnämnden.

Stadsledningskontoret anser att de ekonomiska konsekvenserna av förändringarna inte är tillräckligt utredda och bygger på för grova antaganden.

Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden är positiv till förslaget om fem särskilda program som innebär att alternativa utbildningsvägar skapas för de olika behov som finns bland de obehöriga eleverna.

Utbildningsnämnden understryker vikten av att skolhuvudmännen, utifrån regelverket, kan organisera de fem särskilda programmen utifrån lokala förutsättningar och behov.

Mina synpunkter

Jag delar åsikten att individuellt program avskaffas och ersätts med fem särskilda program. En fråga där departementspromemorian anger två alternativ och ber remiss-

instanserna svara på vilken de föredrar, är huruvida preparandutbildning formellt ska ligga inom gymnasieskolan eller inom grundskolan med möjlighet att förlägga den till gymnasieskolan. Departementspromemorian förordar det första alternativet, till skillnad från gymnasieutredningen som föreslog det senare alternativet. Förslaget i gymnasieutredningen motiveras med att det är en signal om att eleverna i grundskolan ska fullfölja sin utbildning och bli behöriga till gymnasieskolan.

Min åsikt är att principen om att det är grundskolan som bedriver undervisning i grundskoleämnena väger tyngre. Därför förordar jag att preparandutbildningen ska förläggas inom grundskolan men hålla öppet för att utbildningen, om skäl finns, i vissa fall kan förläggas till gymnasieskolan.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande

1. Som svar på remiss av "Särskilda program och behörighet till yrkesprogram (dnr U2009/5552/G)" hänvisas till vad som sagts i denna promemoria.
2. Protokollet i detta ärende förklaras omedelbart justerat.

Stockholm den 2 december 2009

LOTTA EDHOLM

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Särskilda program och behörighet till yrkesprogram (dnr U2009/5552/G), sammanfattning

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden *Carin Jämtin* och *Roger Mogert* (båda s), *Yvonne Ruwaida* (mp) och *Ann-Margarethe Livh* (v) enligt följande.

Vi föreslår borgarrådsberedningen föreslå kommunstyrelsen besluta att

1. I huvudsak bifalla förslaget till beslut.
2. Därutöver anföra följande.

Utgångspunkten för skolpolitiken måste vara att alla elever ska klara av att få godkända betyg i så väl grund- som gymnasieskolan. Tyvärr är vi ännu inte där, varför det är viktigt att ha ett utbildningssystem som ger nya och fler chanser till alla de som i dag behöver det.

Vi beklagar därför att två av de nya programmen låser eleverna för endast studier på yrkesförberedande program eller motsvarande enklare lärlingsutbildning, i synnerhet som man i en annan remiss velat ta bort möjligheten att studera på komvux för alla under 25 år. Majoriteten i stadshuset har tidigare också tagit bort möjligheten att komplettera sin behörighet på komvux för elever med fullständig gymnasieutbildning.

Konsekvensen av detta är minskad flexibilitet och sämre möjligheter för människor att utbilda sig. Vi fruktar också att det vi ser nu är utbildningsväsende med allt tydligare hierarki mellan yrkesinriktade utbildningar, där regeringen i synnerhet är angelägen att tillföra sådana med lägre status och lägre teoretiska kunskaper. Detta bygger på en syn om vissa människor som utvecklingsbara, något vi vänder oss emot. Sverige måste växa och utvecklas med kvalificerad arbetskraft, inte genom att skapa nya marknader för lågavlönade arbeten.

Vi delar vidare inte borgarrådets uppfattning om att de nya programmen bör organiseras av grundskolan med möjlighet att förläggas på gymnasieskolan. Visst finns det en poäng i att ge grundskolan hela ansvaret för att eleverna ska klara sin grundskoleutbildning, men endast utifrån ett ledningsperspektiv. Utifrån ett elevperspektiv kan det snarare uppfattas som en bestraffning, en kvarsittning, om man tvingas läsa individuellt program inom ramen för grundskolan. Detta torde inte öka, utan snarare minska, elevernas studiemotivation. Oavsett hur eller av vilken part dessa program organiseras är det centrala att det finns stor flexibilitet och en anpassning sker utifrån varje elevs behov och förutsättningar.

Slutligen vill vi påtala behovet av att också kontinuerligt följa kunskapsutvecklingen hos de elever som antas till nationella program och ha flexibla möjligheter att ge extra stöd när det behövs.

Kommunstyrelsen

Reservation anfördes av *Carin Jämtin*, *Tomas Rudin*, *Teres Lindberg* och *Malte Sigemalm* (alla s), *Emilia Hagberg* (mp) och *Ann-Margarethe Livh* (v) med hänvisning till reservationen av (s), (mp) och (v) i borgarrådsberedningen.

ÄRENDET

I departementspromemorian föreslås att det för behörighet till gymnasieskolans yrkesprogram ska krävas minst godkänt betyg i svenska/svenska som andraspråk, matematik och engelska samt ytterligare fem ämnen, sammanlagt minst 80 meritpoäng. Undantag kan göras när det gäller kravet på betyg i engelska för nyligen invandrade elever och som tidigare inte haft möjlighet att studera engelska.

Individuellt program föreslås bli avskaffat. För elever som är obehöriga till nationellt program inrättas fem olika särskilda program; Preparandutbildning, Programinriktat individuellt val, Yrkesintroduktion, Individuellt alternativ och Språkinträdning.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden samt utbildningsnämnden.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 30 november 2009 har i huvudsak följande lydelse.

I departementspromemorian föreslås att det för att få behörighet till gymnasieskolans yrkesprogram ska krävas godkänt i svenska/svenska som andra språk, engelska, matematik och minst fem andra ämnen. Stadsledningskontoret är positivt till promemorians förslag

Det föreslås även att fem särskilda program införs för de personer som saknar behörighet till gymnasieskolans nationella program; preparandautbildning, programinriktat individuellt val, yrkesintroduktion, individuellt alternativ och språkinträdning. Stadsledningskontoret är positivt till att det ställs tydliga krav på de fem särskilda programmen för de personer som inte är behöriga till gymnasieskolans övriga program.

Stadsledningskontoret anser att de ekonomiska konsekvenserna av förändringarna inte är tillräckligt utredda och bygger på för grova antaganden.

Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden

Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 19 november 2009

1. Socialtjänst och arbetsmarknadsnämnden hänvisar till tjänsteutlåtandet som svar på remissen.
2. Socialtjänst och arbetsmarknadsnämnden överlämnar ärendet till kommunstyrelsen.
3. Socialtjänst och arbetsmarknadsnämnden justerar paragrafen omedelbart.

Reservation anfördes av tjänstgörande ordföranden Karin Rågsjö (V), ledamöterna Abdo Goriya m.fl. (S) och ledamoten Stefan Nilsson (MP), *bilaga 1*.

Socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 29 oktober 2009 har i huvudsak följande lydelse.

I propositionen föreslår regeringen att det ska krävas godkända betyg i svenska eller svenska som andraspråk, engelska, matematik och minst fem andra ämnen för att bli behörig till yrkesprogram. Detta innebär en skärpning av behörighetskraven jämfört med dagens krav om godkänt i endast ämnena svenska, engelska och matematik.

Enligt förvaltningen ställer skärpta behörighetskrav stora krav på grundskolan med tidiga insatser i form av anpassat extrastöd och en förstärkt uppföljning av elevernas kunskaper genom t.ex. nationellt fastställda kunskapskrav samt på de nya individuella programmen som tar vid för obehöriga elever som en extra resurs för att nå behörighet till gymnasieskolan eller förberedas för arbetslivet. Med ökade krav på förkunskaper blir eleverna bättre förberedda för gymnasiestudier och deras chanser att lyckas fullfölja sina gymnasiestudier ökar. En utslagning ur gymnasiet i form av avhopp eller avbrott innebär oftast ett större misslyckande för ungdomen, än om denne får vänta ett år för att läsa upp sin behörighet och börja gymnasiet ett år senare, och chanserna till etablering på arbetsmarknaden minskar drastiskt då man inte erhållit slutbetyg från gymnasiet.

Enligt departementspromemorian ska en sökande som saknar betyg i engelska men uppfyller övriga behörighetskrav ändå anses behörig om den sökande på grund av personliga förhållanden inte har haft möjlighet att delta i undervisning i engelska under en betydande del av sin tid i grundskolan. Förvaltningen anser att detta är en ändring som förbättrar chanserna att ta del även gymnasieutbildning för de ungdomar som nyligen anlant till Sverige. Det är dock viktigt att ett fungerande extrastöd sätts in så att dessa elever kan komplettera sina betyg under gymnasietiden.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 22 oktober 2009

1. Utbildningsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen samt därutöver anför

Huruvida preparandutbildning formellt ska ligga inom gymnasieskolan, som föreslås i departementspromemorian, eller inom grundskolan med möjlighet att förlägga den till gymnasieskolan, vilket gymnasieutredningen föreslog, är en inte alldeles enkel avvägning. Det senare alternativet ger en tydlig anvisning att det är grundskolans ansvar att bedriva undervisning i grundskoleämnena. Förslaget i departementspromemorian motiveras i stället med att det är en signal om att eleverna i grundskolan ska fullfölja sin utbildning och bli behöriga till gymnasieskolan. Ingetdera alternativen saknar argument för sig, men vi finner att principen om att det är grundskolan som bedriver undervisning i grundskoleämnena väger tyngre, vilket också är förvaltningens förslag. Detta förslag, som är detsamma som gymnasieutredningens, håller också öppet för att utbildningen, om skäl finnes, i vissa fall kan förläggas till gymnasieskolan.

2. Beslutet justeras omedelbart.

Reservation anfördes av Roger Mogert m fl (S), Inger Stark (V) och Per Olsson (MP), *bilaga 1*.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 4 oktober 2009 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen tillstyrker i huvudsak promemorians förslag om preparandutbildning. Förvaltningen anser dock att gymnasieutredarens förslag om att utbildningen formellt istället bör ligga inom grundskolan men att den även kan förläggas till en gymnasieskola under en gymnasierector är att föredra. Det ger en tydlig signal om grundskolans ansvar och ger inte gymnasieskolan uppdrag att bedriva undervisning i samtliga grundskoleämnena.

Promemorians förslag ger dock möjlighet för kommunen att förlägga preparandutbildning till en grundskola om den så önskar. En fristående gymnasieskola kan anordna preparandutbildning. Däremot tolkar förvaltningen det som att en fristående grundskola inte kan anordna preparandutbildning, något som varit möjligt med gymnasieutredningens förslag. Förvaltningen anser att det väsentliga är den tydliga signalen att det är kommunen som utifrån lokala förhållanden kan organisera preparandutbildningen på det sätt man finner ändamålsenligt. Detta gäller även hur kommunen utifrån lokala förhållanden kan organisera de fyra övriga särskilda programmen. Kommunen måste, utifrån den givna strukturen, ha en stor frihet att utifrån lokala förhållanden och behov kunna organisera de särskilda programmen.

RESERVATIONER M.M.

Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden

Reservation anfördes av tjänstgörande ordföranden Karin Rågsjö (V), ledamöterna Abdo Goriya m.fl. (S) och ledamoten Stefan Nilsson (MP) enligt följande.

Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden bifaller delvis förvaltningens förslag till beslut.

Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden framför därutöver följande.

Utgångspunkten för skolpolitiken måste vara att alla elever ska klara av att få godkända betyg i så väl grund- som gymnasieskolan. Tyvärr är vi ännu inte där, varför det är viktigt att ha ett utbildningssystem som ger nya och fler chanser till alla de som i dag behöver det.

Vi beklagar därför att två av de nya programmen låser eleverna för endast studier på yrkesförberedande program eller motsvarande enklare lärlingsutbildning, i synnerhet som man i en annan remiss velat ta bort möjligheten att studera på komvux för alla under 25 år. Konsekvensen av detta är minskad flexibilitet och sämre möjligheter för människor att utbilda sig. Vi fruktar också att det vi ser nu är utbildningsväsende med allt tydligare hierarki mellan yrkesinriktade utbildningar, där regeringen i synnerhet är angelägen att tillföra sådana med lägre status och lägre teoretiska kunskaper. Detta bygger på en syn om vissa människor som utvecklingsbara, något vi vänder oss emot. Sverige måste växa och utvecklas med kvalificerad arbetskraft, inte genom att skapa nya marknader för lågavlönade arbeten.

Vi delar vidare inte förvaltningens uppfattning om att dessa nya program bör organiseras av grundskolan med möjlighet att förläggas på gymnasieskolan. Visst finns det en poäng i att ge grundskolan hela ansvaret för att eleverna ska klara sin grundskoleutbildning, men endast utifrån ett ledningsperspektiv. Utifrån ett elevperspektiv kan det snarare uppfattas som en bestraffning, en kvarsittning, om man tvingas läsa individuellt program inom ramen för grundskolan. Detta torde inte öka, utan snarare minska, elevernas studiemotivation. Oavsett hur eller av vilken part dessa program organiseras är det centrala att det finns stor flexibilitet och en anpassning sker utifrån varje elevs behov och förutsättningar.

Slutligen vill vi påtala behovet av att också kontinuerligt följa kunskapsutvecklingen hos de elever som antas till nationella program och ha flexibla möjligheter att ge extra stöd när det behövs.

Utbildningsnämnden

Reservation anfördes av Roger Mogert m fl (S), Inger Stark (V) och Per Olsson (MP) enligt följande.

Att delvis bifalla förvaltningens förslag till beslut samt att därutöver anföra

Utgångspunkten för skolpolitiken måste vara att alla elever ska klara av att få godkända betyg i så väl grund- som gymnasieskolan. Tyvärr är vi ännu inte där, varför det är viktigt att ha ett utbildningssystem som ger nya och fler chanser till alla de som i dag behöver det.

Vi beklagar därför att två av de nya programmen låser eleverna för endast studier på yrkesförberedande program eller motsvarande enklare lärlingsutbildning, i synnerhet som man i en annan remiss velat ta bort möjligheten att studera på komvux för alla under 25 år. Konsekvensen av detta är minskad flexibilitet och sämre möjligheter för människor att utbilda sig. Vi fruktar också att det vi ser nu är utbildningsväsende med allt tydligare hierarki mellan yrkesinriktade utbildningar, där regeringen i synnerhet är angelägen att tillföra sådana med lägre status och lägre teoretiska kunskaper. Detta bygger på en syn om vissa människor som utvecklingsbara, något vi vänder oss emot. Sverige måste växa och utvecklas med kvalificerad arbetskraft, inte genom att skapa nya marknader för lågavlönade arbeten.

Vi delar vidare inte förvaltningens uppfattning om att dessa nya program bör organiseras av grundskolan med möjlighet att förläggas på gymnasieskolan. Visst finns det en poäng i att ge grundskolan hela ansvaret för att eleverna ska klara sin grundskoleutbildning, men endast utifrån ett ledningsperspektiv. Utifrån ett elevperspektiv kan det snarare uppfattas som en bestraffning, en kvarsittning, om man tvingas läsa individuellt program inom ramen för grundskolan. Detta torde inte öka, utan snarare minska, elevernas studiemotivation. Oavsett hur eller av vilken part dessa program organiseras är det centrala att det finns stor flexibilitet och en anpassning sker utifrån varje elevs behov och förutsättningar.

Slutligen vill vi påtala behovet av att också kontinuerligt följa kunskapsutvecklingen hos de elever som antas till nationella program och ha flexibla möjligheter att ge extra stöd när det behövs.